

Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılması Amaçlanan Değerlere İlişkin Veli Görüşleri

Bayram TAY, Kasım YILDIRIM***

Öz

Bu araştırmada, ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrenci velilerinin sosyal bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan değerler konusundaki görüşlerinin neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından hazırlanan Değer Eğitimi-I ve Değer Eğitimi-II anket formları ile elde edilmiştir. Araştırmanın çalışma evreni Kırşehir merkezdeki ilköğretim okullarından rastgele yolla seçilen iki ilköğretim okulunun dördüncü ve beşinci sınıfına devam eden öğrencilerin (öğrenci sayısı sıra ile 331 ve 326) velileridir. Bu çalışma evreninden olasılığa dayalı örnekleme tekniklerinden tabakalı örnekleme ile çalışmanın örneklemini oluşturulmuş ve anketlere cevap veren sırasıyla 378 ve 387 veli çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Elde edilen bulgulara göre ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrenci velileri öğretilmesi gerekli değerleri on dokuz farklı değer ile ifade etmişler, değerlerin öğretilme gerekçelerini başarılı olmak, toplumsallaşmak, demokratikleşmek, çocukların kendilerini geliştirmesi, öğretilmesi gerekli olduğu için ve barış şeklinde belirtmişlerdir. Veliler değer eğitimi konusunda kendilerini ve okulları yeterli görmekte ve değer eğitiminin öncelikli olarak ailenin sonra da okulun işi olduğunu düşünmektedirler. Öğrenci velileri; vatanseverlik, dürüstlük, aile birliğine önem verme, sorumluluk ve çalışkanlık değerlerini öncelikli görmektedirler.

Anahtar Kelimeler

Eğitim-öğretim, Sosyal Bilgiler Programı, Program Geliştirme, Değerler Eğitimi, Veli Görüşleri.

* Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

** Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi.

Yrd. Doç. Dr. Bayram TAY

Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü
Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, 40100 Kırşehir
Elektronik Posta: bayramtay@ahievran.edu.tr

Yayın ve Diğer Çalışmalarından Seçmeler

- Tay, B.** (2009). Prospective teachers' views concerning the values to teach in the course of social sciences. *Social and Behavioral Sciences, 1*, 1187-1191.
- Taşdemir, A., **Tay, B.** ve Yıldırım, K. (2007, Mayıs). Çoklu zekâ kuramı destekli öğretimin öğrencilerin neden-sonuç ilişkisi kurabilmeleri üzerine etkilerinin araştırılması. **7. International Educational Technology Conference, Near East University, Northern Cyprus.**
- Tay, B.** (2007). Öğrenme stratejilerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi dersinde akademik başarıya etkisi. *Mülli Eğitim "Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi"*, 35(173), 87-102.
- Tay, B.** ve Akyürek Tay, B. (2007, Nisan). *Sınıf öğretmenliği adaylarının sosyal bilgiler alan yeterlikleri ve tutumları. 6. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.*
- Tay, B.** ve Akyürek Tay, B. (2006). Sosyal bilgiler dersine yönelik tutumun erişiyeye etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 4*(1), 73-84.
- Tay, B.** (2005). Sosyal bilgiler ders kitaplarında öğrenme stratejileri. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 6*(1), 209-225.

Arş. Gör. Kasım YILDIRIM

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü
Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı Teknikokullar 06500 ANKARA

Yayın ve Diğer Çalışmalarından Seçmeler

- Yıldırım, K.** (2009). Values education experiences of Turkish class teachers: A phenomenological approach. *Eurasian Journal of Educational Research, 35*, 165-184.
- Yıldırım, K.** (2007). Çoklu zekâ kuramı destekli kubaşık öğrenme yönteminin ilköğretim 4.sınıf öğrencilerinin matematik dersindeki akademik başarılarına etkisi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 7*, 301-315.
- Yıldırım, K.**, Tay, B. ve Ateş, S. (2007, Eylül). *Sınıf öğretmeni adaylarının akademik risk alma düzeylerini belirlemeye yönelik betimsel bir çalışma. 16. Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.*

Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılması Amaçlanan Değerlere İlişkin Veli Görüşleri

Bayram TAY, Kasım YILDIRIM

Bilgiyi üretmenin yanı sıra, üretilen bilginin insan yararına kullanılması, insana ilişkin değerler açısından değerlendirilmesi içinde bulunduğumuz toplumun ve yaşadığımız çağın gelişmişlik derecesinin bir göstergesidir. Bu göstergeler doğrultusunda değerler, sosyal bilimlerin önemli araştırma konularından olmakla birlikte aynı zamanda temel sorunlarından biri de olmuştur. Değerler insanların duygu, düşünce ve davranış boyutlarıyla yakından ilgilidir. Sosyal bilimciler değerlerin insan davranışlarını açıklamada temel bir öneme sahip olduğunu ifade etmektedir (Dilmaç ve Ekşi, 2007). Schwartz ve Bilsky (1987'den aktaran Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000) çeşitli kuramcılarının üzerinde uzlaştıkları özelliklerden yola çıkarak değerleri şöyle betimlemişlerdir:

- (i) Değerler, inançlardır. Ancak, tümüyle nesnel, duygulardan arındırılmış fikir niteliği taşımazlar, etkinlik kazandıklarında duygularla iç içe geçerler.
- (ii) Değerler, bireyin amaçlarıyla ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle ilişkilidirler.
- (iii) Değerler, özgül eylemlerin ve durumların üzerindedirler. Örneğin itaatkârlık değeri, işte ya da okulda, aileyle, arkadaşlarla ya da tanımadığımız kişilerle olan ilişkilerimizin tümünde geçerlidir.
- (iv) Değerler, davranışların, inançların ve olayların seçilmesini ya da değişimini yönlendiren standartlar olarak işlev görürler.
- (v) Değerler, taşıdıkları öneme göre kendi aralarında sıralanırlar. Sıralanmış bir değerler kümesi, değer önceliklerini belirleyen bir sistem oluşturur.

Değerler kısaca, yaşamımızı etkileyen, yaşamda önem verdiğimiz düşüncelerdir (Doğanay, 2006). Değerler, toplumun sosyokültürel öğelerine anlam veren temel ölçütlerdir. Mevcut toplumsal yapı analizlerinde, bir olgunun içinde yer aldığı kültürel çerçeve ve bu çerçevedeki inançlar, değerler, normlar ve tutumların anlaşılmasının önemi tartışılmazdır. Bu anlamda, bir toplumun anlaşılabilmesinde, o toplumun sahip olduğu değerlerin yeri büyüktür (Özensel, 2003). Toplumdaki bireylerin birlik-teliklerini ve toplumların gelecek nesillere aktarılmasını sağlayan kültürün merkezinde değerler yer almaktadır. Bir toplumdaki kültürün güçlü olması, toplumda geçerli olan değerlerin bireyler tarafından paylaşılmasına bağlı olduğu söylenebilir.

Farklı şekillerde tanımlanan değerler, sosyal bir varlık olan insanın toplum ile uyumu ve bireylerin günlük yaşamlarındaki performanslarında doğrudan ya da dolaylı olarak etkili olmaktadır. Toplumun üyeleri olan insanlar, bu değerlere kendi çabaları ile sahip olamazlar. Bundan dolayı öğrenim çağındaki her bireyin uygun ahlaki kararlar ve davranışlar sergilemesine yardımcı olacak değerler ve becerilerle donatılması, eğitim programlarının temel hedefleri arasında yer almalıdır. Bu nedenle genelde eğitiminin, özelden ise sosyal bilgiler eğitiminin, bireylere demokratik değer, tutum ve inançlar geliştirme, var olan değerlerinin farkına varma ve bunların diğer insanlarla ve çevreleriyle etkileşimlerini nasıl etkilediğinin bilincine varmalarına yardımcı olma sorumluluğu vardır (Doğanay, 2006). Ancak küçük yaşlarda kişilik şekillenmesinin temelleri olduğundan, ilk yılların önemi daha da büyüktür. Okula gelmeden önceki yıllarda çocukların sorumluluğu daha çok ailede olduğundan, ailenin değerlerin kazandırılmasındaki rolü de doğal olarak artmaktadır. Aile sosyalizasyon işleviyle yeni kuşaklara, hem geleneksel hem de modern değerleri aktarabilmektedir (Akbaş, 2004; Dilmaç, Kulaksızoğlu ve Ekşi, 2007; Francis ve Archer, 2005; Öner, 2004).

Değerlerin yeni kuşaklara aktarımı hem formal hem de informal eğitim yoluyla olabilmektedir. Eğitimin kasıtlı kültürleme süreci olması, onun değerlerle ilgili bir yönünün varlığını ifade etmektedir. Nitekim eğitim programlarının geliştirilme sürecindeki ilk önemli adım olan hedeflerin belirlenmesinde bireyin, toplumun, konu alanının ve doğanın dikkate alınması gerekmektedir. Bu yolla elde edilen aday hedefler eğitim ekonomisi, eğitim sosyolojisi, eğitim psikolojisi ve eğitim felsefesi süzgeçlerinden geçmektedir (Sönmez, 2008). Eğitim felsefesi, felsefenin diğer alanlarındaki gelişmelerden etkilenmekte ve onlardan elde edilen verile-

ri dikkate almak zorundadır. Bu bağlamda felsefenin temel uğraş alanlarından aksiyoloji de eğitim felsefesini yakından ilgilendirmektedir. Aksiyolojiye değer felsefesi de denilmektedir ve aksiyoloji; değerlerin nasıl oluştuğu, kaynağının ne olduğu, niteliği, sınıflandırılması, toplumdan topluma değişip değişmediği gibi konularla ilgilidir. Aksiyolojinin elde ettiği bilgilerin eğitim felsefesinde dikkate alınma zorunluluğu eğitim programlarının hazırlanmasında toplumun beklentilerinin de dikkate alınmasını gerekli kılmaktadır. Bununla birlikte Türk millî eğitiminin genel amaçları içinde “Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren” (Akyüz, 2005) ifadesinin yer alması da eğitim programları içinde değerlerin önemini vurgulamaktadır. Ülkemizde oluşturulan programlar incelendiğinde değerlerin özellikle hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde verilmeye çalışıldığı görülmektedir. Çünkü bu iki dersin amacı, bireyi içinde yaşadığı doğal ve toplumsal çevreye uyumunu sağlamaktır. Özellikle sosyal bilgiler dersi bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirmesine hizmet etmektedir. Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesi için yaşadığı toplumun değerlerini bilme zorunluluğu vardır. Türk eğitim sistemindeki ders programları incelendiğinde değerlerin ilk defa 2005 programlarında açıkça yer aldığı söylenebilir. Bundan önceki programlarda değerlerin öğretimi daha çok örtük programa bırakılmış gibidir. 2005 yılında oluşturulan programlardan Sosyal Bilgiler Programı’nda değerler ve değerlerin öğretimi özel bir konu alanı olarak yer almaktadır (Yazıcı ve Koca, 2008). Sosyal Bilgiler Dersi Programı’nda değerlere yer verilmesi, toplumun ihtiyaçlarının dikkate alındığının göstergesidir. Bu ihtiyacın belirlenmesinde 2005 programlarının oluşturulması ile ilgili çalışmalar dikkate alındığında, toplumu oluşturan bireylerin görüşlerinin tam olarak alınmadığı söylenebilir. Nitekim değerler eğitimi ile ilgili alanyazın incelendiğinde, araştırma konularının değerlerin betimlenmesi, sınıflandırılması (belirginleştirilmesi) ve bireylere nasıl ve kimler tarafından öğretileceği konularına odaklandığı görülmektedir (Halstead ve Taylor, 1996; Haydon, 1998; Dilmaç ve Ekşi, 2007; Doğanay ve Sarı, 2004; Silcock ve Duncan, 2001; Wilson, 2000). Değerleri öğretmenlerin ya da öğretecek olanların bu sürece ilişkin görüşlerinin ve deneyimlerinin çok fazla çalışılmadığı göze çarpmaktadır (Tay, 2009; Yıldırım, 2009). Bundan dolayı değerleri öğretene ve öğretilmesini isteyen bireylerin (velilerin), hangi değerlerin öğretilmesini istediği önem arz etmektedir. Çocukta kişiliğin gelişmesinde, objelere oranla, kişilerin daha çok etkisi olduğu bilinmektedir. Özellikle çocuğun, aile üyeleriyle, anne-

babası veya kardeşleriyle sıkı ve sürekli teması, değerlerin oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır (Aydın, 2006). Arcus (1980)'un da ifade ettiği gibi, ilk çocukluk yıllarında bireylerin değerleri kendi başarılarına doğru bir şekilde anlamlandıramayacağını, bu süreçte çocuklara değerlerin doğru bir şekilde kazandırılmasında ailenin önemli bir rol oynadığını vurgulamıştır. Ailenin bu denli önemli olduğu değerler eğitiminde onların görüşlerinin ve deneyimlerinin bilinmesini gerekli kılmaktadır. Bundan dolayı bu çalışmada da öğrenci velilerin değerler eğitimine ilişkin görüşleri betimlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrenci velilerinin sosyal bilgiler dersinde değer eğitimi konusundaki görüşlerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaca ulaşmak için şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Veli görüşlerine göre sosyal bilgiler dersinde öğretilmesi gerekli değerler hangileridir ve gerekçeleri nelerdir?
2. Veliler değer eğitimi konusunda kendilerini ne düzeyde yeterli görmektedirler?
3. Veliler değer eğitimi konusunda okulu ne düzeyde yeterli görmektedirler?
4. Veliler değer eğitiminin kimin işi olduğu konusunda ne düşünmektedirler?
5. Veli görüşlerine göre sosyal bilgiler dersinde öğretilmesi gerekli değerlerin önem bakımından durumu nedir?

Yöntem

Evren ve Örneklem

Araştırmada sınırlandırılmış evren kullanılmıştır. Buna çalışma evreni de denilmektedir (Karasar, 2005). Bunun için Kırşehir ili merkez ilçesinde bulunan iki ilköğretim okulu dördüncü ve beşinci sınıf öğrenci velileri sınırlandırılmış evreni (çalışma evrenini) oluşturmuştur. Çalışma evrenini oluşturan her iki okulun toplam 331 dördüncü sınıf ve 326 beşinci sınıf öğrencilerinin okullara göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.

Çalışma Evreni

Okul	Ebeveyn	Şube Sayısı	f	%
I. Okul	4. sınıf	6	174	26,5
	5. sınıf	6	182	27,7
II. Okul	4. sınıf	5	157	23,9
	5. sınıf	5	144	21,9
Toplam		22	657	100

Çalışma evreninin dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerden oluşması ve bu iki grup öğrencilerinin velilerinin denk dağılıma sahip olması için bir başka deyişle homojen alt gruplar elde etmek için (Balcı, 2005) olasılığa dayalı örnekleme tekniklerinden tabakalı örnekleme ile çalışmanın örneklemini oluşturulmuştur. Örneklemin evreni temsiliğini güçlü kılmak için çalışma evreninin % 48,4'ü araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemine giren öğrencilerin okullara göre dağılımı Tablo 2'de verilmiştir

Tablo 2.

Çalışmanın Örneklemi

Okul	Ebeveyn	Şube Sayısı	f	%
I. Okul	4. sınıf	3	93	29,2
	5. sınıf	3	97	30,5
II. Okul	4. sınıf	2	67	21,1
	5. sınıf	2	61	19,2
Toplam		10	318	100

Örnekleme giren öğrencilerin her birine ikişer anket verilmiştir. Bu uygulama her iki anket için aynı şekilde gerçekleştirilmiştir. Anketlerin geri dönme, ön inceleme ve eleme durumlarından sonra araştırmanın örneklemine giren öğrenci velilerinin demografik özellikleri tablolar hâlinde aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.

Örneklemedeki Velilerin Çocuklarının Okudukları Sınıf Düzeyi, Anne-Baba Olma Durumu, Eğitim Durumu ve Meslek Durumuna Göre Dağılımı

Değişken	Anket	Düzyey	f	%
Ebeveynlerin Çocuklarının Devam Ettikleri Sınıf Durumu	Değer Eğitimi-I	4. sınıf	182	48,2
		5. sınıf	196	51,8
		Toplam	378	100
	Değer Eğitimi-II	4. sınıf	186	48,1
		5. sınıf	201	51,9
		Toplam	387	100
Anne-Baba Olma Durumu	Değer Eğitimi-I	Anne	202	53,4
		Baba	176	46,6
		Toplam	378	100
	Değer Eğitimi-II	Anne	196	50,6
		Baba	191	49,4
		Toplam	387	100
Eğitim Durumu	Değer Eğitimi-I	Okuryazar değil	5	1,3
		Sadece okuryazar	3	,8
		İlköğretim (ilkokul)	114	30,2
		İlköğretim (ortaokul)	54	14,3
		Lise	102	27,0
		Üniversite	100	26,5
		Toplam	378	100,0
Meslek Durumu	Değer Eğitimi-I	İşsiz	26	6,9
		Memur	110	29,1
		İşçi	43	11,4
		Esnaf	45	11,9
		Serbest meslek	41	10,8
		Emekli	29	7,7
		Ev hanımı	84	22,2
		Toplam	378	100,0

Tablo 3 incelendiğinde araştırmanın örnekleme giren velilerin çocuklarının okudukları sınıf düzeylerinin ve anne-baba olma durumlarının birbirine yakın olduğu, velilerin bütün eğitim kademelerinin sadece okuryazar ve ortaokul dışında birbirine yakın değerlerle temsil edildiği

söylenbilir. Bununla birlikte araştırmanın örnekleme giren velilerin en çok % 29,1 ile memur ve % 22,2 ile ev hanımı oldukları; en az ise % 6,9 ile işsiz ve 7,7 ile emekli oldukları görülmektedir.

Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi ve Uygulanması

Bu çalışmada, iki adet veri toplama aracı kullanılmıştır. Bu araçlar; Değer Eğitimi-I ve Değer Eğitimi-II anketleridir. Bu araçların özellikleri aşağıda açıklanmaktadır.

Değer Eğitimi-I: İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrenci velilerinin sosyal bilgiler dersinde değer eğitimi konusundaki görüşlerini belirleme amacıyla hazırlanan bu anket iki ana bölümden oluşmuştur. Bu bölümlerden birincisinde velilerin demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular yer almıştır. İkinci bölüm ise üç açık uçlu soru ile iki beşli likert tipindeki sorudan olmak üzere toplam beş maddeden oluşturulmuştur. Formun hazırlanma aşamasında ilgili literatür taranmış, literatürdeki veriler doğrultusunda denemelik maddeler hazırlanarak anket formu hazırlanmıştır. Bu formda uzman görüşü doğrultusunda düzeltmeler yapılmıştır. Daha sonra yapılan pilot uygulama sonucunda işlemeyen sorular çıkarılmış ve anket formuna son hâli verilmiştir. Anket formunun oluşturulma sürecinde eğitimi üzerinde araştırmalar yapan alan uzmanlarından destek alınmış ve bununla birlikte sosyal bilgiler öğretimi alanında çalışan öğretim üyelerinden de görüşler alınarak onların önerileri doğrultusunda anket son hâlini almıştır. Bu şekilde oluşturulan anket, çalışma evrenindeki öğrencilerden % 48,4'üne (o gün okula gelenler) ikişer tane verilmiştir. Anketlerin neden yapıldığı, anketin nasıl doldurulacağı sözlü olarak da ifade edilerek anketler uygulanmak üzere evlere gönderilmiştir. Evlere gönderilen anketlerin geri dönüşü bir hafta süre ile takip edilmiş, bu sürede getirilen anketler (toplam 378 anket) ile çalışmanın Değerler Eğitimi-I anketine ilişkin bulgularını oluşturmuştur.

Değer Eğitimi-II: Velilerinin sosyal bilgiler dersinde değer eğitimi konusundaki görüşlerini belirleme amacıyla olan **Değer Eğitimi-I** anketinin ikinci bölümünde yer alan birinci sorusuna ve buna bağlı olarak ikinci sorusuna ankete katılanlardan yaklaşık % 42'sinin cevap verememesi üzerine **Değer Eğitimi-II** anketi geliştirilmiştir. Bu ankette sosyal bilgiler programında yer alan yirmi değer velilere verilerek bunlar arasından beşini önem sırasına göre sıralamaları istenmiştir. Bu uygulama Değer Eğitimi-I anketin uygulanmasından iki ay sonra yine aynı gruba uygulanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Veri toplama araçları ile elde edilen nicel verilerin çözümlemesinde SPSS (Statistical For Social Sciences) paket programından yararlanılmıştır. Araştırma alt problemleri ile ilgili testten alınan puanlarla ilgili frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır.

Anketlerde velilere yönlendirilen açık uçlu sorulardan elde edilen verileri çözümlemede betimsel analizden yararlanılmıştır. Bu yaklaşıma göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir. Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu çalışmada da öğrenci velilerine yönlendirilen yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış, bilgisayar ortamındaki veriler sürekli okunarak, daha önceden araştırma sorularına uygun bir şekilde oluşturulan başlıklar altında katılımcılara ait görüşlerden alınan çarpıcı alıntılarla birlikte sunulmuştur.

Bulgular ve yorumlar kısmında öğrenci velilerinin açık uçlu sorulara verdikleri cevaplarla ilgili alıntılar; “öğrenci velilerinden 86-A-5 (5) şeklinde ifade edilmiştir. Bu kodlamada ilk rakam ilgili kişinin sırasını, harf A=anne, harf B=baba, ikinci rakam ilgili kişinin çocuğunun sınıf düzeyini ve son parantez içindeki rakam görüş bildirilen değerlerin önem sırasını ifade etmektedir. Bu görüşler, hiçbir ek ve düzeltme yapılmadan yer almıştır.

Bulgular

1. “Öğretilmesi gerekli değerleri önem sırasına göre ilk beşini yazınız.” Sorusuna İlişkin Bulgular

“Öğretilmesi gerekli değerleri önem sırasına göre ilk beşini yazınız.” sorusuna velilerin verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4.

Velilerin Öğretilmesi Gerekli Değerler Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulguları

Değer Önem Sırası Değerler	1	2	3	4	5	Σ_1	Σ_2
Adil olma	-	2	2	-	1	5	
Aile birliğine önem verme	7	1	-	3	3	14	
Bağımsızlık	-	-	-	-	-	-	
Barış	-	-	-	-	-	-	
Bilimsellik	3	7	2	1	5	18	
Çalışkanlık	4	6	7	4	3	24	
Dayanışma	1	1	2	8	1	13	
Duyarlılık	2	-	2	2	-	6	
Dürüstlük	15	14	4	7	7	47	
Estetik	4	2	3	3	4	16	
Hoşgörü	2	1	10	5	10	28	
Misafirperverlik	-	4	7	4	1	16	
Özgürlük	-	-	1	-	3	4	
Sağlıklı olmaya önem verme	-	4	-	1	2	7	
Saygı	18	23	27	8	4	80	
Sevgi	7	15	7	12	-	41	
Sorumluluk	2	6	4	4	8	24	
Temizlik	6	6	11	13	1	37	
Vatanseverlik	19	22	10	6	7	64	
Yardımsverlik	-	1	5	4	6	16	
Ahlaklı (inançlı) olma	17	9	4	4	5	39	
Sorulara Cevap Veren Veli Sayısı							219
Sorulara Cevap Vermeyen Veli Sayısı							159
Ankete Katılan Veli Sayısı							378

“Öğretilmesi gerekli değerleri önem sırasına göre ilk beşini yazınız.” sorusu- nu velilerin, on dokuz farklı değer ile ifade ettikleri Tablo 4’te görülmektedir. Bu değerler adil olma (5), aile birliğine önem verme (14), bilimsellik (18), çalışkanlık (24), dayanışma (13), duyarlılık (6), dürüstlük (47), estetik (16), hoşgörü (28), misafirperverlik (16), özgürlük (4), sağlıklı ol-

maya önem verme (7), saygı (80), sevgi (41), sorumluluk (24), temizlik (37), vatanseverlik (64), yardımseverlik (16) ve ahlaklı (inançlı) olma (39) şeklindedir. Bununla birlikte bu soruya cevap vermeyenlerin, araştırma-ya katılanlar dikkate alındığında yaklaşık % 42'sini oluşturduğu dolayısıyla bu oranın yüksek olduğu söylenebilir. Velilerin bu soruyu açıklarken sırasıyla en çok saygı (80), vatanseverlik (64), dürüstlük (47), sevgi (41), ahlaklı (inançlı) olma (39) ve temizlik (37) değerlerini kullandıkları; en az da özgürlük (4), adil olma (5), duyarlılık (6) ve sağlıklı olmaya önem verme (7) değerlerini ifade ettikleri görülmektedir. 2005 Sosyal Bilgiler Programı'nda belirlenen yirmi değerden (adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik) on sekizinin veliler tarafından ifade edildiği, bağımsızlık ve barış değerlerinin ifade edilmediği ve programda yer almayan ahlaklı (inançlı) olma değerinin de ek bir değer olarak ifade edildiği görülmektedir.

2. “Öğrettilmesini gerekli gördüğünüz değerlerin gerekçelerini yazınız.” Sorusuna İlişkin Bulgular

Velilerin öğretilmesini gerekli gördükleri değerlerin gerekçelerine ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Adil Olma” değeri ile ilgili velilerin gerekçeleri

Öğrenci velilerinden 47-B-5 (3) “Hukuksuz toplumlar mutlu ve refah içinde olamazlar.” ve 52-B-4 (2) de “Toplumda dengeli bir paylaşım olur.” demişlerdir.

“Aile Birliğine Önem Verme” değeri ile ilgili velilerin gerekçeleri

48-B-4 (1) “Aile sevgisi olmayanın kimseye faydası olmaz.”, 50-B-5 (1) “Bir insanda bulunması gereken değerler” 103-A-4 (5) “Sevgi ve saygı değerleri kazanması için.”, 183-A-5 (4) “Anne, baba ve akrabaları ile ilişkilerini düzen, saygı ve sevgi çerçevesinde yürütmesi için.” ve 169-B-5 (4) “Ailenin öneminin kavranmadığı toplumda kişisel ve sosyal problemler artar.” şeklinde gerekçelerini ifade etmişlerdir.

“Bilimsellik” değeri ile ilgili velilerin gerekçeleri

1-A-4 (3) “Çağ bilgisayar çağı olduğu için.”, 45-A-5 (5) “Bilimsel değerleri öğrenmek toplumların çağdaşlaşmasını sağlar.”, 57-B-4 (2) “Yaşadığı çağa ayak uydurması için ilim ve teknoloji gerekli.” ve 92-B-5 (5)

“Gerçek öğretim bilimsel düşünceye bağlıdır.” demişlerdir.

“Çalışkanlık” değeri ile ilgili velilerin gerekçeleri

Öğrenci velilerinden 52-B-4 (1) “Çalışan insan topluma zarar vermez.”, 109-B-5 (3) “Başarılı olmak için.”, 166-B-5 (3) “Hiçbir başarı tesadüf değildir, başarının gerisinde mutlaka çok çalışmak gizlidir.”, ve 26-A-5 (4) “Faydalı olmak için.” şeklindeki görüşleriyle gerekçelerini ifade etmişlerdir.

“Dayanışma” değeri ile ilgili velilerin gerekçeleri

8-A-5 (2) “Arkadaşları zor durumda olduğunda yardım eder.”, 160-B-5 (4) “Dayanışma toplumsal bir kuvvet, birlik getirir.”, 162-A-4 (3) “Bilgiyi aktarmak için.”, 21-A-5 (3) “Yoksulluğun engeli için.” ve 160-B-4 (4) “Barış içerisinde yaşamı öğrenmek için.” demişlerdir.

“Duyarlılık” değeri ile ilgili velilerin gerekçeleri

20-A-4 (3) “Günümüz çocuklarının çevreci yetişmesi için.”, 86-A-5 (4) “Tasarruf bilincini öğrenmek için.” ve 92-B-5 (1) “Demokratik olmayan bireylerden oluşan toplumda huzur olmaz.” demişlerdir.

“Dürüstlük” değeri ile ilgili velilerin gerekçeleri

6-A-4 (2) “Günümüzde kaybolmaya yüz tutmuş ama en önemli değerdir.”, 15-B-5 (4) “Yalan söylememek için.”, 24-A-5 (4) “Manevi değer olduğu için.”, 25-A-4 (5) “Devlete ve millete yararlı olmak için.”, 123-A-4 (1) “İyi insan, iyi vatandaş olmanın gerekliliği.”, 166-B-5 (1) “En büyük servettir.”, 15-B-4 (5) “Her geçen gün üç kağıtçılık yayılmakta.”, 21-A-5 (1) “Ülkem için.” ve 60-A-5 (2) “Ülkesine faydalı olmak için.” şeklinde gerekçelerini ifade etmişlerdir.

“Estetik” değeri ile ilgili velilerin gerekçeleri

144-A-4 (1) “Görsel sanatları daha iyi öğrenmesi için.”, 153-B-4 (5) “İnsan, sosyal bir varlıktır.”, 166-A-4 (4) “Kendini ifade edip, yararlı biri olarak yetişmesi için.”, 163-B-5 (3) “Kültür, sanat, spor faaliyetlerinin oluşması için.” ve 179-A-5 (2) “Öğrencinin özgüven, ifade yeteneği kazanması için.” demişlerdir.

“Hoşgörü” değeri ile ilgili velilerin gerekçeleri

Öğrenci velilerinden 30-A-4 (2) “Hayatı boyunca gerekli olduğu için.”, 32-A-4 (4) “Çocukların birbirine, ailesine, öğretmenine saygılı olması için.”, 52-B-4 (3) “Kendisi gibi düşünmeyene tahammül eder.”, 159-B-4 (5) “Sevgi ve hoşgörü toplumu olmak için.”, 149-B-5 (3) “Anlayış, iliş-

kileri değiştirir, dostlukları güçlendirir.”, 54-A-4 (1) “Başkalarının değer yargılarına saygılı olmak için.”, 109-A-4 (5) “Toplumun huzuru için.” ve 82-A-5 (5) “Başarı ve mutluluğu sağladığı için.” şeklinde gerekçelerini ifade etmişlerdir.

“Misafirperverlik” değeri ile ilgili velilerin gerekçeleri

166-A-4 (2), 120-B-5 (4) ve 116-A-4 (4) kodlu öğrenci velileri “Gelenek-göreneklerimizimize sahip çıksın.”, 103-A-4 (4) “Kendi kültürümüzü yaşatmak için.” ve 164-B-4 (3), 39-A-4 (3) ve 153-B-4 (3) kodlu öğrenci velileri “İnsanlar arası ilişkiyi düzenler.” demişlerdir.

“Özgürlük” değeri ile ilgili velilerin gerekçeleri

20-A-5 (5) “Düşünceyi açıkça ifade edebilmek.”, 157-A-4 (5) “Demokratik toplum olmak için.” ve 168-B-4 (3) “Kendine güvenin artması için.” şeklinde gerekçelerini ifade etmişlerdir.

“Sağlıklı Olmaya Önem Verme” değeri ile ilgili velilerin gerekçeleri

Öğrenci velilerinden 9-A-4 (5) “Dış sağlığı ve başka konularda bilgilendirilmek için.”, 1-A-4 (4) “Sağlıklı gençler yetiştirebilmek.” ve 168-B-4 (2) “Sağlıklı olma, sağlıklı çevrede yaşama.” şeklinde gerekçelerini ifade etmişlerdir.

“Saygı” değeri ile ilgili velilerin gerekçeleri

Öğrenci velilerinden 14-A-5 (1) “Toplum daha sağlıklı olacaktır.”, 9-A-4 (4) “Yeni nesil saygının değerini daha iyi anlamalı.”, 52-B-4 (4) “Şiddeti ortadan kaldırır, başarıyı arttırır.”, 117-B-5 (1) “Kendisine saygısız olmanın başkasına saygısız olmaz.”, 60-A-4 (3) “Büyüklerine, çevresine saygı duymayı bilmeli.”, 176-B-5 (3) “İyi bir insan olması için.”, 130-A-4 (1) “Saygıyı kavramayan çocuk adam gibi adam olmaz.”, 152-A-4 (2) “Saygılı çocuk vatana millete yararlı çocuktur.”, 16-A-5 (2) “İnsan ilişkilerinde saygıya ihtiyaç var.”, 160-B-5 (3) “Saygı birliktelik sağlar.”, 97-A-4 (2) “Hayatta mutlu, mesut olmak için.” ve 15-B-4 (3) “Gün geçtikçe azaldığı düşüncesi.” şeklinde gerekçelerini ifade etmişlerdir.

“Sevgi” değeri ile ilgili velilerin gerekçeleri

94-B-5 (2) “Başarılı birey ve toplum için.”, 159-B-4 (2) “Sevgi toplumu olmalıyız.”, 160-B-5 (2) “Birliktelik sağlar.”, 166-B-5 (2) “Sevgisiz birey mutlu olamaz.”, 44-B-5 (1) “Her şeyin başı sevgi, sevgi olmadan yaşanmaz.”, 149-B-5 (1) “Sevgisiz hiçbir şey yeşermez, gelişmez.”, 75-B-4 (4) “Sevgi olduğu sürece hayat güzelleşir.” ve 182-A-4 (1) “Sevgisiz toplum, toplum olmaz.” şeklinde gerekçelerini ifade etmişlerdir.

“Sorumluluk” değeri ile ilgili velilerin gerekçeleri

Öğrenci velilerinden 8-A-5 (1) “Başarılı olmak için.”, 95-B-4 (5) “Düzeni bozmamak için.”, 88-B-4 (2) “Kendine güven için.”, 194-A-5 (5) “Mutluluk için.” ve 78-B-5 (2) “Çocuğum ders konusunda sorumluluğu bilmiyor.” şeklinde gerekçelerini ifade etmişlerdir.

“Temizlik” değeri ile ilgili velilerin gerekçeleri

9-A-4 (3) “Gelecek nesillere temiz ortam bırakmak için.”, 66-A-4 (1) “Çocukların hasta olmaması.”, 86-A-5 (3) “İnsanın kendi temizliği çevresine yansır.”, 177-A-4 (4) “Her şeyin temelinde temizlik var.”, 28-B-5 (3) “Sağlıklı olmak için temiz olmak gerekir.”, 35-B-5 (4) “Çevre ve dünyanın hızla kirlenmesi, doğal dengenin bozulması.”, 93-A-4 (3) “İnsanlar temiz bir çevreye ihtiyaç duyarlar.” ve 60-B-4 (4) “Güzel bir çevrede yaşamak için.” demişlerdir.

“Vatanseverlik” değeri ile ilgili velilerin gerekçeleri

7-B-4 (4) “Vatanını seven onun için çalışan birey olması.”, 20-A-5 (1) “Bilinçli bir birey olarak toplumda yer alması.”, 157-A-4 (1) “Bilinçli bir toplum olma.”, 66-A-5 (3) “Devletine karşı sorumluluğunu bilen birey başarılı olur.”, 12-A-5 (4) “Vatana karşı sevgi beslemesi gerektiği”, 142-B-5 (3) “Vatan, millet, bayrak sevgisinin nedenleriyle öğretilmesi.”, 55-A-4 (1) “Bu vatanın nasıl elde edildiğini öğrenmeli ve özgür yaşayabilmesi için vatanına sahip çıkmalı, sevmeli.”, 86-A-5 (1) “Avrupa’ya bağlı kalmadan, devletimizi ileri ve çağdaş düzeye getirmek.”, 92-B-5 (2) ve 92-A-4 (2) “Milli kimliğimizi benimseyip, koruyamazsak millet olma gücümüzü yitiririz.”, 60-A-4 (1) “Vatanını ve milletini sevmeyen biri olarak yetişmemeli.”, 75-B-4 (2) “Bir millete mensubiyet önemlidir.”, 147-A-5 (2) “Güven, huzur, mutluluk, özgürlük demektir. Bunlarsız hayat düşünülebilir mi?”, 152-B-5 (3) “Ülkesine daha sıkı sarılmak için.”, 164-B-4 (2) “Milli değerlerimizi inancıyla bütünleştiren insan doğru insandır.”, 190-A-5 (5) “Türk’ün Türk’ten başka dostu yoktur da ondan.”, 171-B-5 (1) “Ülkemizin birlik ve bütünlüğe ihtiyacı var.”, 165-B-4 (1) “Ülkenin bütünlüğü için.”, 183-A-5 (1) “Ülkesine faydalı bir insan olması için.”, 177-A-4 (1) “Vatan, millet sevgisiyle yetişen bir çocuk ülkesine sahip çıkmasını bilir.”, 141-A-4 (2) “Vatan olmazsa, hiçbir şey olmaz.”, 138-A-4 (2) “Vatan mukaddes yuvamızdır.” ve 59-B-5 (1) “Yurduna hayırlı bir kişi olmak.” şeklinde gerekçelerini ifade etmişlerdir.

“Yardımseverlik” değeri ile ilgili velilerin gerekçeleri

6-A-4 (5) “Erdemli olmanın koşulunun en güzeli.”, 7-B-4 (5) “Kaybolmaya yüz tutmuş en önemli değer.”, 187-A-5 (2) “Paylaşmak duygusunu öğrenme”, 177-A-5 (3) “Ekip olma alışkanlığı” ve 120-A-4 (5) “Kendine yararlı olan insanlığa yararlıdır.” demişlerdir.

“İnanç” değeri ile ilgili velilerin gerekçeleri

Öğrenci velilerinden 20-A-4 (1) “Bizler okulda öğrendiğimiz dini bilgilerle yetiniyoruz.”, 133-B-5 (2) “İnsanı insan yapan değerdir.”, 153-B-4 (1) “Dini bilgiler olmazsa olmaz değerlerden olduğu için.”, 55-A-4 (2) “İçindeki duygusal tatmini, mutluluğu, dinini öğrenerek ve yaşayarak bulmalı.”, 136-B-4 (1) “Dini bilgileri öğretmeni ödev verince daha çabuk yerine getiriyor.”, 108-A-5 (1) “Dinini bilen insan var olan her şeyi sever, sayar, hoşgörülü olmayı bilir.”, 92-B-5 (3) “Dinin yanlış öğretilmesi çok çok tehlikelidir.”, 176-B-5 (1) “Medya ve batılılaşma dini değerleri yıpratıyor için.”, 153-B-4 (1) “İnsanlara önce inanç lazım.”, 71-A-4 (1) “İnançsız bir insan ne kendine ne başkasına faydalı olmaz.”, 175-A-5 (1) “Mutlu olması için.”, 195-B-5 (4) “Dinin gerçek değerlerini öğrenme insan değerlerini ortaya çıkarır.” ve 98-A-5 (1) “Dinini öğrenmeden diğer değerleri tam kavrayamaz ve anlamı olmaz.” şeklinde gerekçelerini ifade etmişlerdir.

3. “Değer eğitimi konusunda kendinizi ne kadar yeterli görüyorsunuz?” Sorusuna İlişkin Bulgular

“Değer eğitimi konusunda kendinizi ne kadar yeterli görüyorsunuz?” sorusuna velilerin verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5.

Velilerin Değer Eğitimi Konusundaki Kendi Yeterlilik Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Cevap Düzeyi	Veli	Anne		Baba	
		f	%	f	%
2		17	8,4	8	4,5
3		62	30,7	49	27,8
4		87	43,1	88	50,0
5		36	17,8	31	17,6
	Σ	202	100	176	100
	SS		,86		,78
	x		3,70		3,81

Tablo 5'e göre dördüncü ve beşinci sınıf öğrenci velileri değer öğretimi konusunda kendilerini yeterli düzeyde ($\bar{x}=3,70$ ve $\bar{x}=3,81$) görmektedirler. Bir başka değişle ebeveynler değer eğitimi konusunda kendilerini çok yeterli düzeyde görmemektedirler diyebiliriz.

4. "Değer eğitimi konusunda okulu ne kadar yeterli görüyorsunuz?" Sorusuna İlişkin Bulgular

"Değer eğitimi konusunda okulu ne kadar yeterli görüyorsunuz?" sorusuna velilerin verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6.
Velilerin Değer Eğitimi Konusundaki Okulun Yeterlilik Durumuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Cevap Düzeyi	Veli	Anne		Baba	
		f	%	f	%
1		3	1,5	2	1,1
2		17	8,4	15	8,5
3		60	29,7	76	43,2
4		84	41,6	56	31,8
5		38	18,8	27	15,3
	Σ	202	100	176	100
	ss		,93		,89
	\bar{x}		3,68		3,52

Tablo 6'ya göre dördüncü ve beşinci sınıf öğrenci velileri değer öğretimi konusunda okulu yeterli düzeyde ($\bar{x}=3,68$ ve $\bar{x}=3,52$) görmektedirler. Bir başka değişle veliler değer eğitimi konusunda okulu çok yeterli düzeyde görmemektedirler diyebiliriz.

5. "Değer eğitimi sizce kim vermelidir?" Sorusuna İlişkin Bulgular

"Değer eğitimi sizce kim vermelidir?" sorusuna velilerin verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7.

Velilerin Değer Eğitimi Kimin Vermesi Gerektiği Konusundaki Görüşlerinin Dağılımı

Veli Cevap Düzeyi	Anne		Baba		Σ	
	f	%	f	%	f	%
1 (aile)	138	68,3	119	67,6	257	68,0
2 (okul)	47	23,3	45	25,6	92	24,3
3 (hem aile hem okul)	17	8,4	12	6,8	29	7,7
Σ	202	100	176	100	378	100

Tablo 7'ye göre velilerin % 68'inin değer eğitimi ailenin, % 24,3'ünün okulun ve % 7,7'sinin hem ailenin hem de okulun yapması gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Bu bilgiye göre veliler değer eğitiminin öncelikli olarak ailenin sonra da okulun işi olduğunu düşünmektedirler.

6. "Sosyal bilgiler programında yer alan değer leri önem sırasına göre ilk beşini sıralayınız." Sorusuna İlişkin Bulgular

"Sosyal bilgiler programında yer alan değerleri önem sırasına göre ilk beşini sıralayınız." sorusuna velilerin verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8.

Velilerin Öğretilmesi Gerekli Değerler Hakkındaki Önem Düzeyine İlişkin Bulgular

	1. Önem		2. Önem		3. Önem		4. Önem		5. Önem		Toplam		Önem Sırası
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Adil olma	42	10,9	27	7,0	14	3,6	14	3,6	11	2,8	108	5,6	8
Aile birliğine önem verme	58	15,0	35	9,0	27	7,0	26	6,7	14	3,6	160	8,3	3
Bağımsızlık	32	8,3	22	5,7	10	2,6	9	2,3	7	1,8	80	4,1	10
Barış	4	1,0	12	3,1	15	3,9	14	3,6	10	2,6	55	2,8	15
Bilimsellik	2	,5	6	1,6	9	2,3	12	3,1	10	2,6	39	2,0	18
Çalışkanlık	32	8,3	25	6,5	19	4,9	27	7,0	39	10,1	142	7,3	5
Dayanışma	10	2,6	10	2,6	20	5,2	14	3,6	25	6,5	79	4,1	9
Duyarlık	--	--	8	2,1	17	4,4	6	1,6	15	3,9	46	2,4	16
Dürüstlük	52	13,4	66	17,1	40	10,3	46	11,9	30	7,8	234	12,1	2
Estetik	--	--	--	--	--	--	2	,5	6	1,6	8	,4	20
Hoşgörü	11	2,8	12	3,1	26	6,7	6	1,6	12	3,1	67	3,5	12
Misafirperverlik	2	,5	4	1,0	2	,5	9	2,3	--	--	17	,9	19

Özgürlük	17	4,4	9	2,3	10	2,6	16	4,1	7	1,8	59	3,0	14
Sağlıklı olmaya önem verme	32	8,3	14	3,6	11	2,8	11	2,8	10	2,6	78	4,0	11
Saygı	10	2,6	26	6,7	45	11,6	36	9,3	17	4,4	134	6,9	6
Sevgi	14	3,6	34	8,8	14	3,6	28	7,2	27	7,0	117	6,0	7
Sorumluluk	8	2,1	26	6,7	33	8,5	41	10,6	39	10,1	147	7,6	4
Temizlik	--	--	4	1,0	12	3,1	14	3,6	17	4,4	47	2,4	17
Vatanseverlik	58	15,0	38	9,8	57	14,7	39	10,1	63	16,3	255	13,2	1
Yardımsızlık	3	,8	9	2,3	6	1,6	17	4,4	28	7,2	63	3,3	13
Toplam	387	100,0	387	100,0	387	100,0	387	100,0	387	100,0	1935	100,0	

Tablo 8 incelendiğinde 1. önem derecesinde % 15’lik oranlarıyla “aile birliğine önem verme” ve “vatanseverlik” değerleri; 2. önem sırasında % 17,1’lik oranıyla “dürüstlük” değeri; 3. önem derecesinde % 14,7’lik oranıyla “vatanseverlik” değeri; 4. önem derecesinde % 11,9’luk oranıyla “dürüstlük” değeri ve 5. önem derecesinde % 16,3’luk oranıyla “vatanseverlik” değeri ilk sırada görülmektedir. Genel olarak bakıldığında ise “vatanseverlik” değeri %13,2 ile ilk sıradadır. Bu değeri sırası ile “dürüstlük” % 12,1, “aile birliğine önem verme” % 8,3, “sorumluluk” % 7,6 ve “çalışkanlık” % 7,2 değerleri takip etmektedir.

Tartışma

Araştırma bulgularına dayalı olarak ulaşılan sonuçlar şöyle özetlenebilir:

1. “Öğretilmesi gerekli değerleri önem sırasına göre ilk beşini yazınız.” Sorusuna İlişkin Bulgular

“Öğretilmesi gerekli değerleri önem sırasına göre ilk beşini yazınız.” sorusuna velilerin on dokuz farklı değer ifade ettiği görülmüştür. Velilerin bu soruyu açıklarken sırasıyla en çok saygı (80), vatanseverlik (64), dürüstlük (47), sevgi (41), ahlaklı (inançlı) olma (39) ve temizlik (37) değerlerini kullandıkları; en az da özgürlük (4), adil olma (5), duyarlılık (6) ve sağlıklı olmaya önem verme (7) değerlerini ifade ettikleri görülmektedir. 2005 Sosyal Bilgiler Programı’nda belirlenen yirmi değerden on sekizinin veliler tarafından ifade edildiği, bağımsızlık ve barış değerlerinin ifade edilmediği ve programda yer almayan ahlaklı (inançlı) olma değerinin de ek bir değer olarak ifade edildiği görülmüştür.

“Öğrencilere hangi değerler öğretilmelidir?” sorusunun cevabı açık değildir. Okullarda öğretilmesi gereken değerler farklılık gösterebilmek-

tedir. Örnek olarak Lickona (1991) sorumluluk, saygı, hoşgörü, sağduyu, öz denetim, yardımseverlik, acıma (merhamet), yüreklilik, dürüstlük, adalet ve demokratik değerleri önermiştir. Bennet (1993) ise, acıma, özdenetim, sorumluluk, arkadaşlık, çalışma, cesaret, yüreklilik, azim, dürüstlük, içtenlik, güven değerlerini önermiştir (aktaran Akbaş, 2004). Türk millî eğitim sistemi üzerine yapılan bir araştırmada ilköğretim okullarının değerleri belirlenmiştir. Bu araştırmaya göre, ilköğretim okullarında ulusal bilinç geliştirme, aileye önem verme ve güvenilir olma gibi geleneksel değerler; saygılı ve hoşgörlü olma gibi demokratik değerler; çalışkan ve sorumluluk sahibi olma gibi çalışma-iş değerleri; araştırmacı olma ve yaratıcı olma gibi bilimsel değerler ve temiz olma, sağlığına dikkat etme gibi temel değerlerin öğretilmekte olduğu görülmüştür (Akbaş, 2004). Bununla birlikte demokratik toplumlarda bireylere demokrasiye özgü değer ve normlar kazandırılır. Bunlar; sevgi, saygı, eşitlik, katılma, kararları serbest tartışma ve oylama ile alma, uzlaşma geleneği, şiddetten kaçınma, insana değer verme, hürriyet ortamının oluşturulması, hoşgörü, düşünce ve ifade özgürlüğü, siyasal çoğulculuk, hukuk devleti, çokseslilik, dayanışma gibi değerlerdir (Elkatmış, 2007).

Değerlerin eğitiminin gerekliliği konusunda eğitimciler ve politikacılar arasında oluşan görüş birliği, konu hangi değerlerin öğretilmesi gerektiği veya hangi değerlerin öğretilmesinin önemli olduğu noktasına gelince farklılaşmaktadır. Bazı eğitimciler, kimin değerlerinin temele alınacağını ve önem sürecini sorgulamaktadırlar. Toplumsal egemen sınıf ya da dinin değerleri mi yoksa herkes için ortak temel evrensel değerler mi temele alınacaktır? Konu her ne kadar tartışmalı bir konuysa da evrensel temel demokratik değerler çerçevesinde oluşturulan çekirdek değerler konusunda bir uzlaşma olduğu da görülmektedir (Doğanay, 2006). Bu değerler Yeni Sosyal Bilgiler Programı'nda; adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik ve yardımseverlik şeklinde ifade edilmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005). Yıldırım (2009) ve Tay (2009) tarafından yapılan çalışmalarda da sınıf öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının öğretilmesi gereken değerler arasında özellikle "vatanseverlik" değerini ön plana çıkardıkları görülmüştür. Buna etken olarak da Türk toplumunun tarihi geçmişinin kahramanlıklarla dolu olması ve Türkiye Cumhuriyeti'nin bulundu-

ğu coğrafyanın şartları gösterilebilir. Doğal olarak ailelerin de “vatanseverlik” değerini çocuklara kazandırılması gereken değerler arasında öncelikli olarak ifade etmelerinde bu etkenlerin önemli rol oynamış olabileceği söylenebilir.

2. “Öğretilmesini gerekli gördüğünüz değerlerin gerekçelerini yazınız.” Sorusuna İlişkin Bulgular

Velilerin öğretilmesini gerekli gördükleri değerlerin gerekçelerine ilişkin görüşleri genel olarak altı başlıkta toplanabilir. Bunlar; başarılı olmak, toplumsallaşmak, demokratikleşmek, çocukların kendilerini geliştirmesi, öğretilmesi gerekli olduğu için ve barış şeklindedir.

Eğitimde duyuşsal bir boyutun ihmal edilmesi, insanların sahip olduğu önemli bir potansiyelin kullanılmamasını doğuracaktır. Duygular, tercihler, sevinçler, inançlar, beklentiler, tutumlar, takdir duyguları, değerler, ahlak ve etik gibi öğelerden oluşan duyuşsal boyut hem bireysel hem de toplumsal bir yaşam için vazgeçilmez bir boyuttur. Bundan dolayı bu sürecin bireylerin başarıları üzerinde önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir (Bacanlı, 2005). Değerler eğitiminin öğretilmesinde bir diğer süreç de insani hedeflere ve değerlere ait iç görünüm kazanılabilmesinin sağlanma sürecine katkı ve destekte bulunmasıdır. Bilgiyi üretmenin yanı sıra, üretilen bilginin insan yararına yönelik kullanılması noktasında değer eğitimi ön plana çıkmaktadır (Dilmaç ve Ekşi, 2007). Aynı zamanda Bloom (1998), duyuşsal özelliklerin başarı üzerinde yadsınamaz etkileri olduğu belirtmiştir. Tüm bu nedenlerin ötesinde, Eyre ve Eyre (aktaran Doğanay, 2006) mutluluğun vazgeçilmez kaynaklarından biri olarak da sağlam bir değerler bütününe sahip olmanın gerekliliğini ifade etmişlerdir. Belirtilenler de yukarıda velilerin söyledikleri değerlerin öğretilme gerekçeleri ile örtüşür niteliktedir diyebiliriz. Özellikle velilerin değerlerin öğretilme gerekçelerinde belirttikleri toplumsallaşma, başarılı olmak, demokratikleşme ve çocukların kendilerini geliştirmesi gibi unsurların, Dilmaç ve Ekşi (2007) ile Bacanlı (2005)’nın değerlerin işlevselliğine yönelik söyledikleri bireylerin başarılı olması, toplumsal yaşam, bilgiyi üretme ve insanlık yararına kullanma gibi anlamlarla bağlantılı olduğu ifade edilebilir.

3. “Değer eğitimi konusunda kendinizi ne kadar yeterli görüyorsunuz?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Dördüncü ve beşinci sınıf öğrenci velileri değer öğretimi konusunda kendilerini yeterli düzeyde (anneler “ $\bar{x}=3,70$ ” ve babalar “ $\bar{x}=3,81$ ”) görmektedirler. Fakat bir başka deyişle dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin velileri değer eğitimi konusunda kendilerini çok yeterli düzeyde görmemektedirler.

Okula gelmeden önceki yıllarda çocukların sorumluluğu daha çok ailede olduğundan, değerlerin kazandırılmasında ailenin rolü de doğal olarak artmaktadır. Bundan dolayı ailenin bu süreçte çocuklara doğru bir değerler eğitimi verebilmesi için iyi bir donanıma ve yeterliliğe sahip olması gerekmektedir. Özellikle ailelerin çocukların temel değerleri kazanmasında dikkat etmeleri gereken noktalar şu şekilde sıralanabilir:

Demokratik bir aile ortamı oluşturmak, kazanılması beklenen değerlerle ilişkin iyi örnekler sağlamak, model olmak, temel değerleri benimsemiş bireyler olmak, çocuğun bir değerle ilişkili olarak ondan beklentilerimizi açıkça bilmesini sağlamak ve beklentilerimizi biraz yüksek tutmak, çocuğun gelişimine ve becerilerine uygun kurallar koymak ve kuralları uygun bir düzende uygulamak, çocuğun gelişimine, bilgi ve becerisine uygun değerleri basitten karmaşığa doğru zaman içinde kazandırmak, güzel davranışlar ve iyi tavırlarla örnek olmak ve çocuğun iyi davranışlar gösterebileceği düzenlemeleri yapmak, kazanılması beklenen değerlerle ilişkin birlikte uygulamalar planlamak, değerlere ilişkin olumlu davranışları pekiştirmek, ödüllendirmek, doğrular ve yanlışlar hakkında konuşmak ve nedenleri hakkında tartışmalar yapmak, iyi değerler hakkında hikâyeler okumak ve bunları paylaşmak, duyguların tanımlanması, duygular hakkında konuşma, hangi davranışlar bizi sevindirir, hangi davranışlar bizi üzer ve nedenleri gibi (Balat, 2007).

Özellikle yapılan çalışmalar, çocuğun eğitimi süreci içerisinde aileden, okuldan veya çevreden kaynaklı nedenlerle aksamaların oluşabileceğini, bu problemlerin aile ve okul iş birliği ile giderilebileceğini göstermiştir. Aile ve okul personeli iş birliği hâlinde çalışıldığında, çocukların okulda daha iyi davranışlar göstermeleri bunun da okul performansını yükseltmesi beklenmektedir. Çoğu eğitim kurumu ailenin eğitim sürecine bilinçli katılımına yönelik paket eğitim programları hazırlamaktadır. Böylelikle aile ve öğretmen arasındaki iş birliği geliştirilmekte ve çocuğun iyi bir vatandaş olarak yetiştirilmesine katkıda bulunmaktadır (Izzo, Weissberg, Kaspro ve Fendrich, 1999).

4. “Değer eğitimi konusunda okulu ne kadar yeterli görüyorsunuz?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Dördüncü ve beşinci sınıf öğrenci velileri değer öğretimi konusunda okulu yeterli düzeyde ($\bar{x}=3,68$ ve $\bar{x}=3,52$) görmektedirler. Bir başka deyişle veliler değer eğitimi konusunda okulu çok yeterli düzeyde görmemektedirler diyebiliriz.

Değerlerin kazanım sürecinde birçok kişinin ve kurumun rolü vardır. Çünkü değerlerin kazanımı yaşam boyu, yaşanılan her yerde devam etmektedir. Ancak insan davranışlarının programlı ve sistematik olarak geliştirilmesi amaçlanan okullarda, değer eğitimine gerekli önemin verilme gerekliliği kaçınılmazdır (Doğanay, 2006). Değerler kişilerin doğru bilmesine, doğru düşünmesine ve doğru eylem içerisinde olduğunu görebilmesine yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla birey ve toplum üzerinde bu kadar büyük etkiye sahip olan değerlerin kazandırılması noktasında okullara büyük görevler düşmektedir. Aksi takdirde bir toplum için bu kadar önemli olan değerleri yok saymak ve bunların kazandırılmasına yönelik yeterli çaba harcamamak; tamiri olanaksız sorunları da yanında getirecektir. Okul ve çalışanlarının hem formal program hem de informal program (örtük program) içeriğine uygun olarak sağlayacağı uygun ortam ve deneyimler çocukların gerekli temel değerleri kazanmasına olanak sağlarken, bunun yanında aileden eksik verilmiş ya da yeterli şekilde verilememiş değerlerin doğru kazandırılmasına da olanak sağlayacaktır. Bunun yanında okulun açık programı ile örtük programında belirtilen amaçların paralel olması gerekmektedir. Örneğin, ders kitapları demokratik vatandaşlık için aktif katılımdan bahsediyor; ancak okulda kurallar yöneticiler tarafından empoze ediliyorsa formal programla informal program birbiriyle örtüşmüyordur. Bundan dolayı okulun istenilen değerleri kazandırması beklenilemez (Dilmaç ve Ekşi, 2007; Doğanay, 2006; Doğanay ve Sarı, 2004).

Bunun yanında çocuklar tutumları ve değerleri öğrenirken çoğunlukla ailelerini model alırlar. Aileler öğrencilere yapması ve yapmaması gereken sosyal davranışları öğretirler. Bazı aileler onur, çok çalışma, disiplin, sorumluluk ve güvenilir olma gibi değerleri öğretirken, bazıları ise bu değerleri göz ardı edebilir. Temel değerlerin göz ardı edilmesi ihtimaline karşı okullar, çocuğun doğal eğitimcilerinin (aile, komşu, çevre) eksik ve hatalı öğretimlerini gerçek eğitimciler yoluyla düzeltir. Öğrencilerin eksik ve hatalı davranışlarının giderilmesinde öğretmenlerin model olması önemlidir. Bütün öğretmenler, denetimleri altında

ki öğrenci davranışlarını kontrol etmek için ahlaki sorumluluğa sahiptir. Öğretmen sınıfta neyin iyi, neyin kötü olduğunu öğrenciye göstermelidir. Öğretmen bu görevini gerçekleştirirken, örnekler verme, öğrencilerin davranışlarını onaylayıp onaylamadığını işaret etme ve sebeplerini göstererek açıklamalar yapma gibi farklı yolları tercih edebilir (Akbaş, 2004). Aynı şekilde yapılan alanyazında öğretmenlerin değerlerin öğretimindeki etkin rolünü önemle ortaya koymaktadır. Örneğin, öğretmen okul ortamında ve dışında değerleri doğru yansıtan örnek bir model olmalı, ahlaki sınıf ortamları oluşturmak için çaba göstermeli, değişik stratejiler kullanarak sınıf dışında informal olarak çocuklara değerlerle ilgili uygulamalar yapacak şartlar sağlamalıdır (Milson, 2000; Ryan, 1986).

Okulların değerler eğitiminde önemli rol oynamasını gerektiren en azından üç zorlayıcı sebep bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, iyi karakterli bireyler, güçlü zihinler, doğru ve dürüst kararlar alabilen kalpler, empati kurabilen bireyler, disiplinli, ahlaki ve çalışkan insanlar yetiştirmek için okullara büyük görevler düşmektedir. İkincisi, okullar öğrenme ve öğretim için en uygun yerlerin başında gelmektedir. Gerekli olduğu zaman hem öğrencilerin hem de toplum problemlerinin çözümüne yönelik becerileri onlara kazandırmaktadır. Üçüncü ve son olarak okullar, ahlaki toplumların oluşmasında öncü rol üstlenmektedir. Dünya genelindeki toplumsal olaylar değerlendirildiğinde, insanların çok ciddi sosyal ve ahlaki problemlerden sıkıntı çektikleri görülmektedir. Özellikle ailelerin dağılması, çocuklara yapılan fiziksel ve cinsel istismarlar, yavaş yavaş yükselen şiddet, materyalist eğilimler, dürüst olmayan insanların sayısındaki artışlar, günlük yaşamdaki toplumsal bozulma, uyuşturucu ve alkol bağımlılığı, bulaşıcı hastalıklardaki artışlar, medyanın yalan haberlerindeki artışlar vb. nedenler gün geçtikçe cinsel ahlaki bozmakta ve dünya genelinde insan hayatına olan saygıyı azaltmaktadır. Doğal olarak bu süreçte okullar bu problemlerin giderilmesinde ve en aza indirgenmesinde önemli roller üstlenmektedir (Ekşi, 2003; Lickona, 1991, 1996).

Yine Kutnick (1995) tarafından yapılan küçük örneklemlerle çalışmalarda, özellikle okulların çocuklara iş birliği, farklılıklara saygı, kişiler arası iletişimi ve etkileşimi artırma gibi değerlerin kazandırılmasında oluşturduğu eğitim programları ile önemli roller üstlendiği sonuçları ortaya konulmuştur.

5. “Değer eğitimi sizce kim vermelidir?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Velilerin % 68’inin değer eğitimi ailenin, % 24,3’ünün okulun ve % 7,7’sinin hem ailenin hem de okulun yapması gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Bu bulguya göre veliler, değer eğitiminin öncelikli olarak ailenin sonra da okulun işi olduğunu düşünmektedirler.

Değerlere ilişkin eğitimin öncelikle aile içinde başladığı oldukça açıktır. Aile içindeki bireyler özellikle anne ve baba çocuğun ilk olarak model aldığı ve taklitlerle doğru davranışları öğrenmeye çalıştığı kişilerdir. Aile hayatın ilk yıllarında çocuğun bakımında ve eğitiminde sorumlu başlıca kurumdur. Daha sonraları okulun ve sosyal kurumların katkıları ailenin bu konudaki sorumluluğunu yerine getirmesine yardımcı olsa da onun önemini ve değerini azaltmaz (Balat, 2004, 2007). Küçük yaşlarda (ilk beş yaş) çocuklar genelde okula gitmedikleri için yaşamının büyük bir kısmını aile yanında geçirmektedir. Aile yanında verilen her türlü eğitim süreci, bireyin kişiliğinin yapılanmasında önemli rol oynamaktadır. Bireylerin değerler eğitimi sistemine sahip olmaya başlama yaşı yeri olarak da aileleri göstermemiz doğru olacaktır. Bu yıllarda da çocuğa verilen değerler eğitimi çocuğun ileride iyi bir vatandaş olma bilincine sahip olmasına katkı sağlayacaktır. İleri yaşlarda okula başlama döneminden itibaren de öğretmenler ve okul değerler eğitimcisi olarak karşımıza çıkacaktır (Dilmaç ve Ekşi, 2007). Alanyazından elde edilen çalışmalar da araştırma sürecinde velilerin değerleri kimlerin kazandırması gerektiğine yönelik ifade ettikleri görüşleri destekler niteliktedir. Yine Yıldırım (2009) tarafından yapılan çalışmada, sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşleri betimlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada da özellikle sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun değerlerin ilk önce ailede kazandırılmaya başlanması gerektiğini ve çocuğun okula başlaması ile birlikte bu sorumluluğu okulun ve öğretmenin alması gerektiğini ifade etmişlerdir. Hoover-Dempsey ve Sandler (1997), ailelerin çocuklarını kendi hayat anlayışlarına göre yetiştirme isteklerinin ve kendilerinin katkısı ile çocuklarının okulda daha başarılı olmalarına olan inançlarının, ailelerin çocukların eğitiminde etkin rol üstlenme arzularını yönlendirdiğini ifade etmişlerdir. Bizim yaptığımız çalışmada da özellikle ailelerin kendi yaşam standartlarına göre çocuklarına yetiştirme isteğinin, velilerin değerler eğitiminde kendilerini ön plana çıkarmalarına etki etmiş olabilir.

Çocuklar başlangıçta yaşamlarının çok erken dönemlerinde değerleri ailelerinden, medyadan akranlarından, oyun gruplarından, bakıcılarından, yaşadığı çevreden ve diğer kurumlardan öğrenmeye başlarlar. Ço-

cukların ahlaki duyguları yaşamlarının ilk iki yılında kazandıklarına dair araştırmacılar tarafından güçlü deliller ortaya konulmuş olup (Buzeli, 1992; Halstead ve Taylor, 2000) bu süreç çocukların sosyal ve duygusal gelişimleri ile çok yakından ilişkilidir. Daha sonraki süreçte ise çocuk okula başladığı zaman okul, değerler eğitiminde ön plana çıkmaktadır. Okulun değerler eğitiminde çok önemli iki görevi bulunmaktadır: İlki, çocuklara toplumda var olan değerleri (eşit fırsatlar, farklılıklara saygı) kazandırarak önceki öğrendikleri ile birleştirmelerine yardımcı olmaktır. İkinci ise öğrencilerin bu değerler üzerinde düşüncelerine, akıl yürütmelerine fırsatlar yaratarak kendi değerlerini geliştirmelerine yardımcı olur (Halstead ve Taylor, 2000).

6. “Sosyal bilgiler programında yer alan değerleri önem sırasına göre ilk beşini sıralayınız.” Sorusuna İlişkin Bulgular

Genel değerlendirmede Sosyal Bilgiler Programı’nda yer alan değerlerin önem sırasına bakıldığında ilk beşi “vatanseverlik” değeri % 13,2 ile ilk sırada, “dürüstlük” değeri % 12,1 ile ikinci sırada, “aile birliğine önem verme” değeri % 8,3 ile üçüncü sırada, “sorumluluk” değeri % 7,6 ile dördüncü sırada ve “çalışkanlık” değeri % 7,2 ile beşinci sırada yer almaktadır.

Değerler, felsefenin önemli problemlerinden biri olma özelliğine sahiptir. Felsefede değer konusu değerler ve değerlendirme problemi şeklinde ele alındığı görülür. Değerler problemi “iyi”, “güzel”, “faydalı”, “doğru” gibi kavramlarla ifadelendirilmekte ve açıklanmakta iken değerlendirme problemi “saygı”, “adalet”, “eşitlik” ve “dürüstlük” gibi kişiler arasındaki ilişkilerin temelinde yatan anlama ilişkin soru ve sorunları ele almaktadır (Kuçuradi, 1998). Bununla birlikte değerlerle ilgili ilkeler felsefi etik alanını ilgilendirmektedir. Eğitim felsefesi açısından değerler idealistler, realistler, pragmatistler ve varoluşçular tarafından farklı boyutları ile ele alınmaktadır. Örneğin idealistler; değerleri değişmeyen ve bütün insanlara uygulanabilir ilkeler olarak görürken, realistler; doğa yasalarının evrensel ve sonsuz olması sebebiyle değerlerin bunlar üzerine oturtulması gerektiğini savunurlar. Varoluşçular; bireye ve onun seçimine vurgu yaparak insanların kendi özgür seçimleriyle değerler oluşturmaları gerektiğini ileri sürmektedirler (Orstein ve Levin, 1997’den aktaran Altunya, 2003). Pragmatistler; değerlerin zamana, yere ve durumlara bağlı olduğunu ve buna bağlı olarak da göreceli olduğunu iddia ederler. Çağdaş realizminde ise eğitimin ve okulun rolü, hayatı bilgiye dönüştürmektir. Değerlerin kaynağı nesnelere insan doğasının yapısı arasın-

daki ilişkilerde bulunmaktadır (Guttek, 2001). Değerler, eğitim felsefesi açısından farklı akımlarda farklı anlayışları ifade etse de eğitimin vazgeçilmez bir unsuru olduğu gerçeğini yadsımamaktadır. Felsefede değerlerin “iyi, güzel, faydalı, saygı, adalet, dürüstlük” gibi anlamları taşıması ile velilerin vatanseverlik, dürüstlük, aile birliğine önem verme, sorumluluk ve çalışkanlık değerlerini önem bakımından ilk beş sıraya koymaları ve değerlerin verilme gerekçelerini başarılı olmak, toplumsallaşmak, demokratikleşmek, çocukların kendilerini geliştirmesi, öğretilmesi gerekli olduğu için ve barış şeklinde ifadelendirmeleri birbiriyle örtüşmektedir.

Yine Hoge (2002) tarafında Sosyal Bilgiler Programı kapsamında öncelikli olarak ele alınması gereken değerler incelendiğinde insanlara saygı duyma, doğruluk, sorumluluk alma, kendine ve diğer insanlara saygı gibi değerlerin ön plana çıktığı görülmüştür. Bu anlamda bizim yaptığımız çalışmada velilerin Sosyal Bilgiler Programı’nda öncelikli olarak öğretilmesi gereken değerler konusunda belirttikleri görüşlerin, Hoge tarafından ifade edilen değerlerle hemen hemen örtüştüğü söylenebilir.

Sosyal bilgiler insanların birbirleriyle ve çevreleriyle etkileşimine odaklanmıştır. Bu etkileşim duyuşsal boyutlara da sahiptir. Bireylerin kendileri, diğerleri ve çevreleri hakkında sahip olduğu inançlar, tutumlar ve değerler bu etkileşimi etkiler. Bu nedenle genelde eğitimin, özeldense sosyal bilgiler eğitiminin bireylere demokratik değer, tutum ve inançlar geliştirme, var olan değerlerin farkına varma ve bunların diğer insanlarla ve çevreleriyle etkileşimlerini nasıl etkilediğinin bilincine varmalarına yardımcı olma sorumluluğu vardır (Doğanay, 2006; Hoge, 2002). Aynı zamanda sosyal bilgilerin bireylerin karakter açısından olumlu gelişimlerine büyük katkıları bulunmaktadır (Sanchez, 2006). Bunun yanında sosyal bilgiler dersinde demokratik değerlerin kazandırılmasına yönelik öğrenme-öğretme etkinlikleri hazırlanırken, öncelikle değerler eğitimiyle ilgili niçin, ne, ne zaman, nerede, kim ve nasıl sorularının yanıtlarının üzerine odaklanması gerekir. Öğretmen ve öğretmen adaylarının öncelikle değerlerin insan ve toplum için önemini anlayıp ondan sonra uygun yöntem ve teknikleri işe koşması gerekir. Hangi değerlerin öncelikle ele alınması gerektiği hâlen tartışmalı bir konu olmasına karşın, temel demokratik değerler konusunda da bir uzlaşma olduğu görülmektedir. İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda da belirtilen bu çekirdek temel değerlerin, birçok ülkenin eğitim programında da yer aldığı görülmektedir (Akbaş, 2004; Dilmaç ve Ekşi, 2007; Doğanay, 2006; MEB, 2005).

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak şu öneriler getirilebilir:

1. İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrenci velileri öğretilmesi gerekli değerleri on dokuz farklı değer ile ifade etmişlerdir. 2005 Sosyal Bilgiler Programı'nda belirlenen yirmi değer veliler tarafından on sekizinin ifade edildiği, bağımsızlık ve barış değerlerinin ifade edilmediği ve programda yer almayan ahlaklı (inançlı) olma değerinin de ek bir değer olarak ifade edildiği görülmektedir. Programda yer almayan ahlaklı (inançlı) olma değerinin programa konulması ve bu değer öğretiminin göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Bununla birlikte program geliştirme çalışmalarında aday hedeflerin belirlenme sürecinde toplumu oluşturan bireylerin görüşlerinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Bu yolla Sosyal Bilgiler Programı'nı geliştirme çalışmalarında velilerin görüşleri dikkate alınmalıdır.

2. Veliler değerlerin öğretilme gerekçelerini başarılı olmak, toplumsallaşmak, demokratikleşmek, çocukların kendilerini geliştirmesi, öğretilmesi gerekli olduğu için ve barış şeklinde ifade etmişlerdir. Ancak değerlerin öğretilme gerekçesi bunlarla sınırlı değildir. Bu nedenle velilere değer öğretiminin gerekçeleri tüm boyutları ile yapılacak olan eğitim aktiviteleri ile öğretilbilir. Eğitim aktiviteleri değerler eğitimi ile ilgili çalışma yapan kişiler tarafından yapılabileceği gibi sınıf öğretmeni ve sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından da yapılabilir.

3. Değer eğitimi konusunda veliler kendilerini yeterli görmekle birlikte çok yeterli bulmadıkları anlaşılmaktadır. Değer eğitiminin ailede başladığı gerçeğinden hareketle ebeveynlere ya da ebeveyn adaylarına değer öğretiminin nasıl yapılabileceği hakkında eğitimler düzenlenebilir.

4. Veliler değer eğitimi konusunda okulu da kendileri gibi yeterli bulurken çok yeterli görmemektedirler. Değer eğitiminin aileden sonra öncelikle okulda yapılıyor olması hem okul yöneticilerinin hem öğretmenlerinin bu konudaki sorumluluklarını artırmaktadır. Bu nedenle okul personelinin değer eğitimi hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte değer eğitiminin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alması öncelikle bu dersi yürüten öğretmenlerin bu konudaki sorumluluklarını artırmaktadır.

5. Veliler değer eğitiminin öncelikli olarak ailenin sonra da okulun işi olduğunu düşünmektedirler. Çok az veli ise okul ve ailenin birlikte değer eğitimi gerçekleştirilmesi gerektiğini ifade etmektedirler. Değer eğitiminin aile-okul-çevre üçlemesinde gerektiği düşünüldüğünde

denetim altına alınabilinen okul ve ailenin bu işi beraberce gerçekleştirmesi amaca ulaşmada etkili olabilecektir. Bu bağlamda okul-aile iş birliğinin geliştirilmesine yönelik adımlar atılmalıdır.

6. Sosyal bilgiler dersi “etkili vatandaş” yetiştirme amacıyla ilköğretim programlarında yer almaktadır. Etkili vatandaş bilgi, beceri ve değerlerle donanmış olmalıdır. Bu özelliklerinden dolayı değerler, toplumun beklentilerine de cevap verecek şekilde verilmelidir. Öğrenci velileri; vatanseverlik, dürüstlük, aile birliğine önem verme, sorumluluk ve çalışkanlık değerlerini öncelikli görmektedirler. Bu bağlamda değerler öğretiminde bu değerlerin öğretiminde daha duyarlı olmak gerekebilir.

Parents' Views Regarding the Values Aimed to be Taught in Social Studies Lessons

*Bayram TAY**, *Kasım YILDIRIM***

Abstract

This study aimed at learning parents' ideas about the values aimed to be taught in Social Studies lessons in the 4th and 5th grades of the primary education and about values education. Study data were collected by administering "the Values Education I" and "Values Education II" questionnaire forms developed by the researchers. The views of 378 and 387 parents who filled "the Values Education I" and "Values Education II" questionnaires respectively were collected. The results obtained in the light of the collected data are as follows: parents of the students attending at the 4th and 5th grades of primary education used 19 different values to define the values that have to be taught; they listed the reasons of value education as "success, socialization, democratization, self-improvement of the children", "peace" and "necessity to teach these values." Parents deemed both themselves and the school sufficient in terms of values education and they thought that the main responsibility of giving values education belongs first to parents and second to school. Parents gave priority to the values such as "patriotism," "honesty," "attaching importance to family unity," "responsibility," and "hardworking."

Key Words

Education, Social Studies Program, Program Development, Values Education, Parents' Views.

* *Correspondence:* Assist. Prof. Dr. Bayram Tay, Ahi Evran University, Faculty of Education, Department of Elementary Education, 40100, Kırsehir / Turkey.
E-mail: bayramtay@ahievran.edu.tr

** Kasım YILDIRIM, Phd, Gazi University, Faculty of Education, Department of Elementary Education, Ankara / Turkey.

Values are the basic criteria that make sense of the socio-cultural elements of the society. For the current social structure analyses, the importance of understanding the cultural framework that comprises concept, and embodies beliefs, values, norms, and attitudes within this framework is indisputable. In this respect, the role of “values” of a society is crucial in understanding that society (Özensel, 2003).

In terms of the characteristics agreed upon by many theoreticians, Schwartz and Bilsky (1987 cited in Kağıtçıbaşı & Kuşdil, 2000) described the values as follows:

1. Values are beliefs.
2. Values are related to individual objectives and behavioral patterns effective in achieving them.
3. Values are above specific acts and situations.
4. Values function as standards that direct choices or change behaviors, beliefs and events.
5. Values vary according to their respective importance.

Education in general, and specifically, social studies education help individuals develop democratic values, attitudes, and beliefs; become aware of their existing values and comprehend how they affect their interaction with other people and their environment (Doğanay, 2006). However; the personality development starts at a young age, which gains more significance. Furthermore, since the responsibility of children mainly belongs to the family during pre-school years, family role naturally increases in the acquisition of values. Families are capable of transferring both traditional and modern values to the next generation through socialization (Akbaş, 2004; Dilmaç, Kulaksızoğlu, & Ekşi, 2007; Francis, & Archer, 2005; Önur, 2004).

Transfer of values to the new generations is possible via both formal and informal education. Education, with its intentional acculturation means, indicates the presence of its value-oriented aspect. Therefore, in determining targets, which is the first important step in the development process of educational programs, individual, society, subject field, and nature should be taken into consideration. The potential objectives obtained in this way go through filters such as educational economy, educational sociology, educational psychology, and the philosophy of education (Sönmez, 2008). Philosophy of education is affected by the deve-

lopments in other fields of philosophy, which needs to pay attention to the data achieved from these sources. In this context, axiology, among the basic fields of philosophy, is of particular concern to the philosophy of education. Axiology is also called worth philosophy, which refers to the manner concerning the emergence of values, as well as, their sources, qualities, and classifications; and to whether they change from society to society. The necessity of considering the information obtained through axiology in philosophy of education requires the consideration of social expectations during the preparation of educational programs. Moreover, the expression “education which adopts, protects, and develops national, moral, humanistic, spiritual, and cultural values of Turkish nation” (Akyüz, 2005) within the general aims of the Turkish National Education also emphasizes the importance of the values in educational programs. When the programs developed in Turkey are analyzed, it can be seen that these values are striven to transfer through the courses of particularly Science of Life and Social Sciences since the main aim of both course is to help individuals adapt to natural and social environment they live in. In particular, Social Sciences courses help individuals realize their social presence. In order to achieve this, they need to know the values of the society they live in. When the curriculums in the Turkish Educational System are analyzed, it is seen that these values were clearly involved in the 2005 programs for the first time. In previous programs, values education was rather left to an implicit program. One of the programs developed in 2005, the Social Sciences Program involves the values and values education as a specific subject area (Yazıcı, & Koca, 2008). The inclusion of values in Social Sciences program is an indicator of the fact that social needs are taken into consideration. Given the studies exerted towards the development of the programs in 2005 to determine these needs, it can be said that the opinions of the individuals were not entirely taken into account. The literature concerning the values education indicates that the subjects such as the description and classification (clarification) of the values of research topics and these values are taught how and by who are attached priority (Halstead, & Taylor, 1996; Haydon, 1998; Dilmaç, & Ekşi, 2007; Doğanay, & Sarı, 2004; Silcock, & Duncan, 2001; Wilson, 2000). It is obvious that the opinions and experiences of those who taught or would teach were not studied upon in detail (Tay, 2009; Yıldırım, 2009). Therefore, it is of importance that individuals (parents) that teach the values and request them to be taught want which values to be taught.

In personality development of children, people are more influential than objects. Particularly, close and continuous relationship between children and family members, parents, or siblings plays an important role in formation of the values (Aydın, 2006). As Arcus (1980) expressed, young children are not capable of perceiving values on their own in the early childhood years properly, during which families have an influential place in the appropriate acquisition of the values.

Aim of the Study

This research aimed to find the views of the parents of 4th and 5th grade students studying at an elementary school with regard to the values education in Social Studies course. For this purpose, answers to the following questions were sought:

1. What are the values that should be taught in social sciences lessons and what are the reasons according to the parents' views?
2. To what extent do parents regard themselves as competent to teach values?
3. To what extent do parents regard school as competent to teach values?
4. What do parents think about the person who is responsible for teaching values?
5. How important are the values that should be taught in social sciences lessons according to the parents' views?

Method

Population and Sample

A restricted population was used in the research. It is also called study population (Karasar, 2005). The study population is limited to the parents of the 4th and 5th grade students in the centre of Kırşehir province. In order to ensure that the study population consisted of the fourth and fifth grade students and that their parents had an equal distribution, in other words; in order to create homogenous groups (Balci, 2005), a study sample was prepared via stratified sampling method, which is one of the possibility-based sampling methods. In order to improve the representation of the population through the sample, 48.4% of the population constituted the study sample and parents of 765 students (378 of whom were included in Values Education I and 387 of whom in Values Education II) were involved in the study.

Data Collection Means

This research utilized two data collection tools, which were the Values Education-I and Values Education-II questionnaires. Features of these tools are described below.

The Values Education-I: This questionnaire was developed to identify the views of parents of elementary school 4th and 5th grade students on teaching of values and consisted of two main sections. In section one, there were questions aiming at defining demographical features of parents. The second section consisted of five items including three open-ended questions as well as two five-item like type questions.

The Values Education-II: Values Education-II questionnaire was developed after 42% of participants were unable to answer question one and the linked question two in the second section of the **Values Education-I** questionnaire, which was developed in order to identify the views of parents on teaching of values in social sciences lessons. In this second questionnaire, 20 values from social sciences lessons were given to the parents who were asked to put five of these in the order of importance.

Analyzing the Data

Quantitative data collected by means of data collection tools was processed on the computer. The data collected regarding sub-items were transferred to the computer and SPSS (Statistical for Social Sciences) was used for statistical analysis of these data. Frequency, percentage, mean and standard deviation of the scores obtained through the test related to the sub-items of the research were calculated.

Descriptive analysis was used in analyzing the data obtained from the open-ended questions asked the parents in the questionnaire. This approach indicates that the obtained data are summarized and interpreted according to the pre-determined themes (Yıldırım, & Şimşek, 2005). In the present study, the data obtained from the semi-structured and open-ended questions asked the students' parents were transferred to computer environment. These data in computer environment were continuously read and presented together along with the striking quotations from the views of the participants under the pre-created headlines in comply with the research questions.

When qualitative interview data are quoted (referred to) in findings and comments, it is expressed as "parent of the student with code num-

ber 86-A-5 (5)" or in short "57-B-4 (2)". The first numeric part of the code stands for the order of the relevant person, letter A=mother, letter B=father, second numeric part indicates class grade of the participant's child and the last digit in parenthesis indicates the importance order of the value that is subject matter of the view. These views were quoted without any additions or amendment.

Conclusion, Discussion and Recommendations

Conclusions derived based on the research findings can be summarized as follows:

1. Parents of the elementary 4th and 5th grade students expressed 19 different values that should be taught. It is seen that 18 out of 20 values included in the 2005 social sciences curriculum were expressed by parents. Values of independence and peace from the curriculum were not expressed, and the value of being moral (having faith) which is not included in the curriculum was expressed as an additional value.

The answer to the question "Which values should students be taught?" is not clear. The values that need to be taught in schools may vary. For example, Lickona (1991) suggested responsibility, respect, tolerance, common sense, self-control, helpfulness, compassion, courageousness, honesty, justice, and democratic values. Bennet (1993) suggested mercifulness, self-control, responsibility, friendship, diligence, braveness, courageousness, determination, honesty, sincerity, and trust values (cited in Akbaş, 2004). In a study on the Turkish National Education System, the values of primary schools were determined. This study brought forward traditional values such as national awareness, giving importance to family and being trustworthy; democratic values such as respect and tolerance; professional values such as diligence and responsibility; scientific values such as being investigative and creative; and basic values such as being clean, and protecting one's health (Akbaş, 2004). In democratic societies, individuals are provided with democracy-related values and norms, which are love, respect, equality, participation, decision-making by free discussion and voting, compromise tradition, abstaining from violence, appreciating all individuals, creating a liberal environment, tolerance, freedom of thought and expression, political pluralism, state of law, and solidarity (Elkatmış, 2007).

The values are expressed in the new social sciences program are as fol-

lows: being fair, giving importance to family unity, freedom, peace, being scientific, being hardworking, solidarity, consciousness, honesty, aesthetics, tolerance, hospitality, freedom, giving importance to being healthy, love, respect, responsibility, cleanliness, patriotism, and helpfulness (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005). Studies carried out by Yıldırım (2009) and Tay (2009) indicated that “patriotism” is the most emphasized value among the ones that needed to be taught by classroom teachers and prospective teachers since the Turkish history is full of heroic deeds. The geographical conditions of the Republic of Turkey can be considered as another reason. As a natural outcome, it can be said that these factors also caused parents to consider “patriotism” as the primary value that children should be taught.

2. Views of the parents on the reasons why the values were regarded to be necessary to be taught can be summarized under six elements, which are, namely, success, socialization, democratization, self-development, peace, and necessity.

Neglecting an emotional dimension in education, which is indispensable in terms of both individual and social life, will result in not using a significant potential that individuals possess. Therefore, it can be stated that this process is crucial in the success of individuals (Bacanlı, 2005).

Another process of teaching the Values Education is supporting and contributing to the process of gaining the ability to introspect regarding human aims and values. The Values Education comes to the fore in terms of not only producing information but also using the information produced for the sake of humanity (Dilmaç, & Ekşi, 2007). Bloom (1998) stated that affective characteristics have undeniable effects on success. Beyond all these reasons, Eyre and Eyre (Doğanay, 2006) expressed the necessity of having a sound alliance of values as one of the resources of happiness. We can say that these expressions correspond to the elements such as socialization, success, democratization, and improvement as the parents emphasized in the justification for values. Dilmaç and Ekşi (2007) and Bacanlı (2005) indicated that the abovementioned elements are associated with the expressions like the success of individuals, social life, information production, and its use for the sake of humanity, as dictated for the functionality of values.

3. Parents consider themselves to be adequately competent for teaching of values ($\bar{X} = 3.70$ and $\bar{X} = 3.81$), but not highly capable. Based on the

fact that the teaching of values starts within the family, parents must possess the necessary characteristics like providing a democratic family environment, providing good examples of values that are expected to be acquired, being a good model, and being an individual who has adopted basic values (Balat, 2007, p. 36).

Studies showed that disruptions may occur in the educational process of a child as a result of various factors concerning family, school, or environment, and that these problems can be solved through cooperation between family and school. Children are expected to display better behaviors when families collaborate with school, and therefore, the performance of the students at school is supposed to increase. Many educational institutions prepare package education programs with the aim of enabling parents to consciously participate in the educational process in order to improve cooperation between family and teacher, which helps children become good citizens (Izzo, Weissberg, Kaspro, & Fendrich, 1999).

4. Parents consider the school to be competent in terms of teaching values ($\bar{x}=3.68$ and $\bar{x}=3.52$). In other terms, they do not consider the school to be highly capable of teaching values. In schools, where it is aimed to develop individual behaviors in a structured and systematic manner, the necessity of attaching due importance to the teaching of values is undeniable (Doğanay, 2007). Besides, it is necessary that the objectives specified in open and covert school curriculum are parallel with each other. For example, while course books address active participation for democratic citizenship, rules are imposed by the administrators in schools, which demonstrate that the official curriculum is not compliant with the informal program. Therefore, schools cannot be expected to help the acquisition of the required values (Dilmaç, & Ekşi, 2007; Doğanay, 2006; Doğanay, & Sarı, 2004).

On the other hand; critical responsibility falls on teachers in teaching values. Teachers may choose different ways such as providing examples, reflecting on students' behaviors, and explaining the reasons in fulfilling their tasks (Akbaş, 2004). Likewise; studies documented in the related literature demonstrate that teachers play an active role in teaching values. For instance, teachers must set a good example that properly reflects values both inside and outside of the school, struggle for creating an ethical class atmosphere, and provide conditions for informal practices with students out of classroom by applying various strategies (Milson, 2000; Ryan, 1986).

There are at least three compulsory reasons that require schools to play an important role in the values education. The first is to raise people who have certain characteristics such as having sound personality and strong mind, discipline, morality, hardworking and who can make proper decisions and develop empathy. Schools are among the most suitable places for education and learning. Second, schools get students to be equipped with the necessary problem-solving skills for both social and their own problems. Third and finally, schools have a leading role in the formation of moral societies. When the social events throughout the world are assessed, it is seen that people suffer from serious social and moral problems. In particular, the reasons such as break-up of families, child physical and sexual abuse, rising violence, materialist tendencies, increase in the number of dishonest people, social corruption in daily life, alcohol and drug addiction, increase in falsified news in media are demoralizing sexual ethics day by day and diminishing the respect toward human life throughout the world. Naturally, schools have important roles in dealing with and minimizing these problems (Ekşi, 2003; Lickona, 1991, 1996).

The studies with small samples carried out by Kutnick (1995) concluded that schools, especially, played important roles thanks to the educational programs in equipping the students with values such as cooperation, respect to the differences, improvement of communication and interaction between individuals.

5. It was expressed by 68 % of the parents that families must undertake teaching of values, 24.3% said that the related responsibility must belong to schools and that 7.7% stated that both family and school must carry out the task. Accordingly, parents think that the teaching of values is mainly under the responsibility of families and secondly, of schools.

It is evident that the teaching of values starts within the family. Family members, mainly the mother and father, are the ones who are regarded to be the first models and taken after by children. Family is the essential body responsible for caring and education of children in the early years of life. Though schools and other social environments help family fulfill its responsibility during following years, they do not mitigate the importance and value of the family factor (Balat, 2004, 2007).

Little children (until five years old) spend most of their time with their families as they do not generally go to school. All kinds of educati-

onal processes within the family play an important role in the restructuring of one's character. Moreover, family can be considered as the place where individuals start to acquire a system of values education. The values education received by children in these years helps them acquire the awareness of being good citizens in the future. After children start schooling, teachers and schools undertake the role of being an educator of values (Dilmaç & Ekşi, 2007). Studies in the literature support the views of the parents on the person to teach values. Study by Yıldırım (2009) aimed to describe the views of the classroom teachers on the values education. In the same study, most of the classroom teachers expressed that values should be taught first by families, the responsibility of which should be taken over by teachers after children start school. Hoover-Dempsey and Sandler (1997) suggested that the desire of the families to raise their children according to their own world views and beliefs that their children can be more successful at school with their help direct families to play an effective role in their children's education. In the present study, the desire of the families to raise their children according to their standards of living may have caused parents to show themselves up in the values education.

Children start to learn values from their families, media, peers, game groups, babysitters, environments, and other organizations at early ages. There is a strong evidence that children acquire conscience during the initial two years of their lives (Buzelli, 1992; Halstead, & Taylor, 2000), which is closely related to the social and emotional development of children. In the following process when children start school, schools take over this role. Schools have two important missions in the values education: The first is to teach the current values in the society (equal opportunities, respect for differences) and to help children associate themselves with their past learning. The second is to create opportunities for students to discuss and contemplate about these values and to help them develop their own values (Halstead, & Taylor, 2000).

6. Parents ranked the values of "patriotism" (13.2%), "honesty" (12.1%), "caring for family unity" (8.3%), "responsibility" (7.6%), and "hard work" (7.2%) as the most important values, respectively.

Values are one of the most important problems of philosophy. It is seen that the values subject is dealt in two aspects in philosophy, namely, values problem and assessment problem. While values problem is articulated with the concepts such as "good", "beautiful", "useful", and "cor-

rect”, assessment problem discusses questions and problems related to the meaning underlying the relationships between individuals (Kuçuradi, 1998). In addition, the values-related principals apply to the field of philosophical ethics. In terms of philosophy of education, values are discussed within their different dimensions by idealists, realists, pragmatists, and existentialists. For example, while idealists consider values as unvarying principles that can be applied to all people, realists argue that values should be based on natural laws as they are universal and infinite. Existentialists, putting emphasis on individuals and their preferences, suggest that people should create values with their free choices (Orstein, & Levin 1997 cited in Altunya, 2003). Pragmatists argue that values depend on time, place, and conditions; and therefore, they are relative. In modern realism, the role of education and school is to transform life into information. The source of values exists in the relations between objects and human nature (Guttek, 2001). Although values express different conceptions in different trends in terms of philosophy of education, it cannot be denied that they are the indispensable elements of education. Values mean “good, beautiful, useful, respect, justice, or honesty” in philosophy. The reference of values as being nice, pleasant, useful, respectful, just, or honesty in philosophy and the values of patriotism, honesty, giving importance to the family unity, responsibility, and diligence as prioritized by parents among the first five places and the expressions of the reasons for attributing values as “being successful”, “socialization”, “democratization”, “developing oneself”, “necessity to teach” and “peace” are consistent with each other.

The study carried out by Hoge (2002) indicated that the values such as being respectful toward people, honesty, taking responsibility, and respecting oneself and other people come to the forefront when the values that needed to be emphasized primarily within the scope of the social sciences program are analyzed. In the present study, it is possible to state that views of the parents on the values that needed to be taught primarily in the social sciences program are compatible with the values expressed by Hoge.

Social studies focus on the interaction of individuals with each other and the environment. Such an interaction has also emotional dimensions. Their beliefs, attitudes and values about themselves, others and their environment influence this interaction. Therefore, education in general and social studies teaching specifically, help individuals develop de-

mocratic values, attitudes and beliefs, become aware of their own existing values and realize how these affect their interaction with other people and their environment (Doğanay, 2006; Hoge, 2002). At the same time, social studies considerably contribute to the positive development of the individuals in terms of character (Sanchez, 2006).

Besides, while learning-teaching activities are prepared for the acquisition of values in social studies lesson, the first emphasis must be placed on the questions such as why, what, when, where, who, and how concerning teaching of values. Teachers and prospective teachers should first appreciate the importance of values for human beings and the society and then, put suitable methods and techniques into practice. Though it is still controversial which values should be addressed as a priority, it is seen that there is a consensus on the fundamental democratic values. It is seen that these core values specified in social studies teaching curriculum for elementary schools are also included in the curriculums of many other countries (Akbaş, 2004; Dilmaç, & Ekşi, 2007; Doğanay, 2006; MEB, 2005).

References/Kaynakça

- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim ikinci kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akyüz, Y. (2005). *Türk eğitim tarihi "M.Ö. 1000-M.S. 2004"*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Altunya, N. (2003). *Vatandaşlık bilgisi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Arcus, M.E. (1980). Value reasoning: An approach to values education. *Family Relations*, 29, 163-171.
- Aydın, M. Z. (2006). *Ailede çocuğun ahlak eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, H. (2005). *Duyuşsal davranış eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Balat, G. U. (2004). Çocuklar ve değerler eğitimi. *Çocuk Çocuk Dergisi*, 45, 18-20.
- Balat, G. U. (2007). Ailede iletişim ve temel değerler eğitimi. *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*, 14, 35-36.
- Balcı, A. (2005). Sosyal bilimlerde araştırma "yöntem, teknik ve ilkeler". Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Bloom, B. S. (1998). *İnsan nitelikleri ve okulda öğrenme* (çev. D. A. Özçelik). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Buzelli, C. A. (1992). Young children's moral understanding: Learning about right and wrong. *Young Children*, 47, 47-53.
- Dilmaç, B. ve Ekşi, H. (2007). Değerler eğitiminde temel tartışmalar ve temel yaklaşımlar. *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*, 14, 21-29.
- Dilmaç, B., Kulaksızoğlu, A., & Ekşi, H. (2007). Values education program on a group of science high school students. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 7, 1241-1262.
- Doğanay, A. (2006). Değerler eğitimi. C. Öztürk (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 255-286). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doğanay, A. ve Sarı, M. (2004). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerine temel demokratik değerlerin kazandırılma düzeyi ve bu değerlerin kazandırılma sürecinde açık ve örtük programın etkilerinin karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 10, 356-383.
- Ekşi, H. (2003). Character education programs an approach for acquiring core human values. *Journal of Values Education*, 1, 79-96.
- Elkatmış, M. (2007). *İnsan hakları eğitimi*. Ankara: Türk Demokrasi Vakfı Yayınları.
- Francis, B., & Archer, L. (2005). British-Chinese pupils' an parents' construction of the value of education. *British Educational Research Journal*, 31, 89-108.
- Gutok, G. L. (2001). Eğitime felsefi ve ideolojik yaklaşımlar (çev. N. Kale). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Halstead, J. M., & Taylor, J. T. (1996). *Values in education and education in values*. London: Falmer Press.
- Halstead, J. M., & Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30, 169-202.
- Haydon, G. (1998). Between the common and the differentiated: Reflections on the work of the school curriculum and assessment authority on values education. *The Curriculum Journal*, 9, 5-21.

- Hoge, J. D. (2002). Character education, citizenship, education, and the social studies. *The Social Studies*, 93 (3), 103-108.
- Hoover-Dempsey, K. V., & Sandler, H. M. (1997). Why do parents become involved in their children's education? *Review of Educational Research*, 67, 3-42.
- Izzo, C. V., Weissberg, R. P., Kasprlow, W. J., & Fendrich, M. (1999). A longitudinal assessment of teacher perceptions of parent involvement in Children's education and school performance. *American Journal of Community Psychology*, 27, 817-839.
- Kağıtçıbaşı, Ç., & Kuşdil, E. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15, 56-76.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuçuradi, İ. (1998). *İnsan ve değerleri*, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Kutnick, P. (1995). Developing pupils' social skills for learning, social interaction and cooperation. *Education*, 23, 55-59.
- Lickona, T. (1991). *Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility*. New York, NY: Bantam Books.
- Lickona, T. (1996). Eleven principles of effective character education. *Journal of Moral Education*, 25, 93.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Milson, A. J. (2000). Social studies teacher educators' perceptions of character education. *Theory and Research in Social Education*, 28, 144-169.
- Önür, N. (2004). Modernleşme sürecinde okul aile ve medya kavşağında toplumsal değerler. Uluslararası "Değerler ve Eğitimi" Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Ensar Vakfı Genel Merkezi, Süleymaniye caddesi No:11, Süleymaniye, İstanbul.
- Özensel, E. (2003). The sociological relevance of values. *Journal of Values Education*, 3, 217-239.
- Ryan, K. A. (1986). The new moral education. *Phi Delta Kappan*, 68, 228-233.
- Sanchez, T. R. (2006). Harry Truman and atomic bomb: An excursion into character education. *American Secondary Education*, 35, 58-65.
- Silcock, P., & Duncan, D. (2001). Values acquisition and values education: Some proposals. *British Journals of Educational Studies*, 49, 242-259.
- Sönmez, V. (2008). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tay, B. (2009). Prospective teachers' views concerning the values to teach in the course of social sciences. *Social and Behavioral Sciences*, 1, 1187-1191.
- Wilson, J. (2000). Methodology and moral education. *Oxford Review of Education*, 26, 255-262.
- Yazıcı, H. ve Koca, M. K. (2008). Sosyal bilgiler öğretimi programı. B. Tay ve A. Öcalan (Ed.), *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 21-36). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, K. (2009). Values education experiences of Turkish class teachers: A phenomenological approach. *Eurasian Journal of Educational Research*, 35, 165-184.